

JENSKÝ PLÁN

Jena

Poloha na mapě
Německa

Peter Petersen

Osobnost Petera Petersena:

- 1904 Univerzita v Lipsku – studentem filosofie, psychologie, historie, ekonomiky a anglistiky
- Ovlivněn W. Wundtem a K. G. Lamprechtem
- 1909 středoškolským profesorem v Hamburku
- 1920 vedení pedagogicko-reformní střední školy v Hamburku
- 1923 odchod na katedru pedagogiky univerzity v Jeně
- 1927 Jenský plán svobodné všeobecné národní školy

Petersenova filosofie

- Odmítá J. Locka, J. F. Herbarta
- Herbartismu vytýká, že své teze experimentálně neověřil
- Zaměřuje se na J. J. Rousseaua, J. H. Pestalozziho
- „Celý lidský život je výchovou“ (Friedrich Fröbel)
- Jedinec (žák) se rozvíjí v podstatě sám díky vnitřním silám daným přírodou

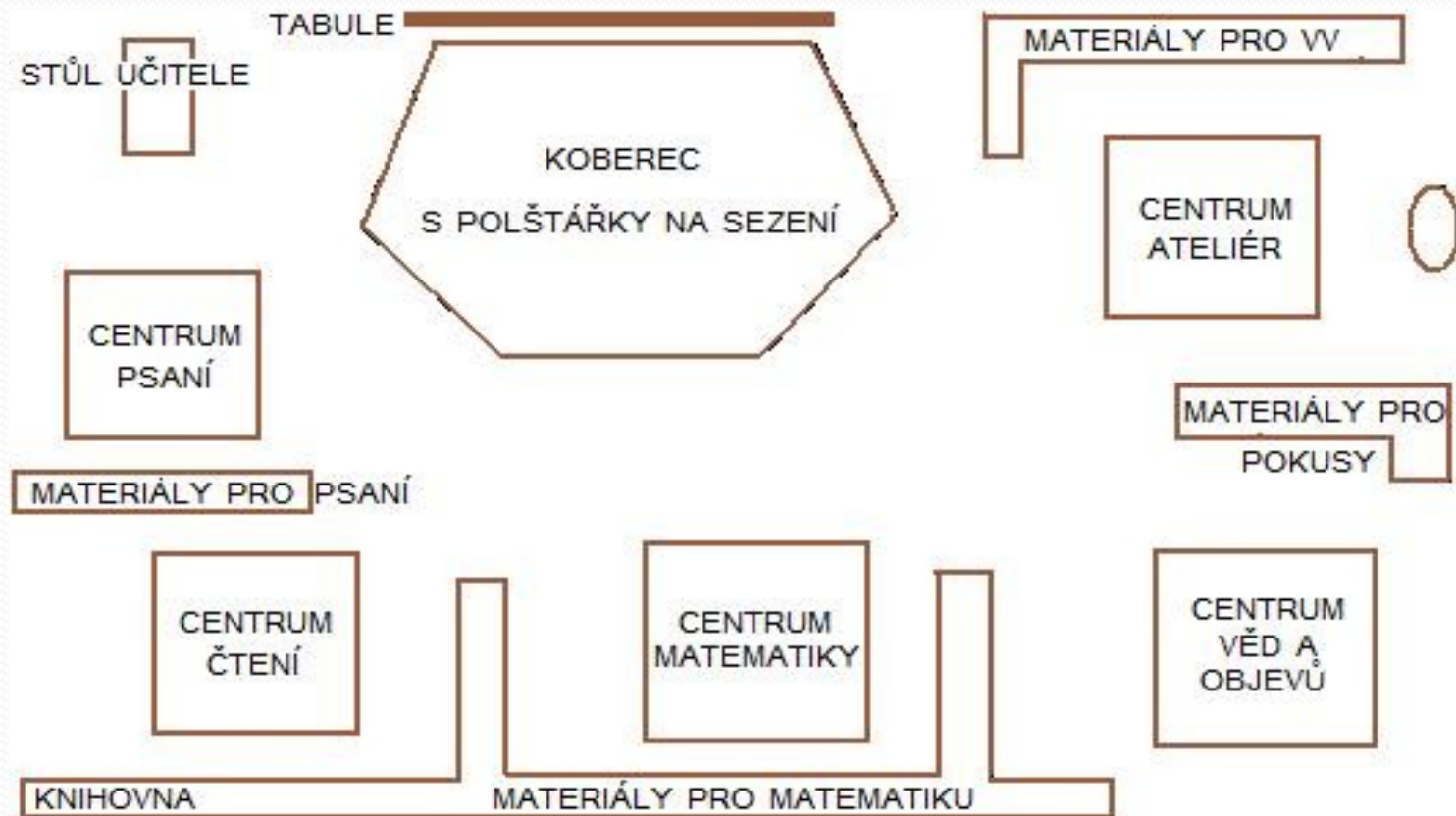
Jenský plán

- Integruje reformní pedagogiku a experimentální pedagogiku
- Rozvoj dětské osobnosti
- NE třída, ale přirozená skupina (odpovídá situaci v reálné životě)
- 10 školních let, 4 věkové skupiny, týdenní plán učiva
- NE vyučovací hodiny, ale kurzy (povinné a volitelné) přizpůsobené možnostem a rytmu dětí

Základní myšlenky Jenského plánu

- celoživotní cyklus za účasti vychovávaného i vychovatele (jeho funkce je řídicí)
- služba vychovatele dítěti, učitele žáku
- „životní společenství“ - seskupení lidí za účelem společného života a práce ve škole
- získávání poznatků ze všech oblastí vlastní činnosti, rozvíjení myšlení v komplexních souvislostech a schopnosti řešit problémy
- základem reálná situace a učení se v reálné situaci
- přiblížení se životu, realitě implementované do praxe školy

Schéma třídy (průchodnost tříd)

Věkové skupiny

- Nižší skupina (1.-3. ročník) věk 6-8 let
čtení, psaní, počítání; práce ve skupinách; didaktické hry; kreslení, náboženství, hudebně gymnastická výchova
- Střední skupina (4.-6. ročník) věk 9-11 let
skupinová práce v nauce o kultuře, zeměpise; kurzy v jazyce a počtech; odborné kurzy - cizí jazyk; hudebně gymnastická výchova; náboženství
- Vyšší skupina (7.-8. ročník) věk 12-13 let
skupinová práce; řešení společenských otázek; odborné kurzy; případně druhý cizí jazyk
- Skupina mládeže (9.-10. ročník) věk 14-15 let
vzdělání připravující pro povolání; skupinové vyučování; odborné kurzy

4 základní druhy činnosti

- A) "**Jádrové vyučování**" vyplňuje zpravidla více než polovinu vyučovací doby. Děti příslušné *kmenové skupiny* jsou pohromadě se svým vedoucím - učitelem a probírají určitá témata, která obsahují více oborů (dějepis, zeměpis, fyziku, přírodopis...). Takovým tématem může být například "podzim", "naše město" apod. Téma se probírá i několik týdnů.
- B) Výuka v **kursech** je zaměřena na zvládnutí jednotlivých oborů (čtení, psaní, matematika...), přičemž žáci získávají ucelený systém základních znalostí a dovedností. Samozřejmě se nejedná o klasický způsob výuky, žáci jsou mnohem více samostatní, hodně spolupracují. Každý žák si také kontroluje své výsledky, ovšem učitel má také přehled, jaké žáci dělají pokroky. Samostatnost žáků umožňuje učiteli, aby se více věnoval těm dětem, které mají při svých úlohách nějaké obtíže.
- C) Při **volné práci**, což je další fáze týdenního plánu, žáci volí své úkoly podle vlastního rozhodnutí. Mohou se věnovat svému oblíbenému oboru nebo také oblasti, v níž potřebují ještě něco procvičit.
- D) V náplni školní práce jsou i další nejrůznější činnosti, při nichž se žáci setkávají v různých **pracovních společenstvích**. Jedná se o určité situace, které jsou pedagogicky uspořádané a utvářené tak, aby je žáci mohli úspěšně zdolat. V těchto situacích jsou žáci "vtaženi" do určité činnosti a při práci uvnitř společenství se utváří jejich osobnost. Může se jednat například o tkalcovskou či keramickou dílnu, o práci na školní zahradě, v opravně jízdnicích kol apod.

4 hlavní formy vzdělávání

- A) **Rozhovor.** Jedná se rozhovor, kdy žáci sedí v kruhu, u stolků uspořádaných do čtverce nebo obdélníku, kolem velkého stolu apod. Žáci hovoří s učitelem - vedoucím kmenové skupiny o tématech vyučování, podávají zprávy, mohou i plánovat práci nebo hodnotit společně dosažené výsledky.
- B) **Práce.** Rozhovor v kruhu se převádí do práce v malých skupinkách, popřípadě do samostatné práce jednotlivců. Učení je chápáno jako činnost se značnou mírou samostatnosti, učitel je však vždy nápomocen. Při práci se rozvíjí též schopnost vzájemně se respektovat a spolupracovat.
- C) **Hra** je součástí vyučování, naplní přestávek i volného času. Přispívá k rozvoji především malých dětí. Hraní podporuje pozornost, paměť, myšlení. Při hře se děti také učí zásadám sociálních vztahů a rozvíjejí přátelství.
- D) **Slavnost.** Týdenní náplň školního života je v jenských školách zarámována školní slavností v pondělí ráno a na konci týdne. Společně se setkávají žáci a učitelé. Náplní těchto školních slavností je zpěv, hraní scének, gratulace dětem, které mají narozeniny apod. Krom toho, že se děti na tyto akce velice těší a škola je tak pro ně prostředím přátelským, mají podle PETERSENA tyto slavnosti především hodnotu pro vytváření školního společenství.

Závěr

Jenský plán můžeme dnes chápat jako zajímavou pedagogickou výzvu. Inspirováni zásadami tohoto reformního pedagogického směru mohou učitelé nalézt vyšší smysl své práce. Jenská škola stanoví totiž vysoké požadavky na samostatnost i samostatnou činnost žáků, na jejich odpovědnost, vědomí společenství i svobodu, která se odvíjí od svobodného duchovního života každého člověka. Ve školním řádu jenských škol je uvedeno: *"Učíme se, pracujeme, zpíváme a hrajeme si společně. Všichni jsme za naše společenství odpovědni."*

Použité zdroje

- Svobodová, J., Jůva, V.: Alternativní školy, Brno. PAIDO, 1995.
- Rýdl, K.: Peter Petersen a pedagogika jenského plánu. ISV 2001.
- Singule, F.-Rýdl, K.: Pedagogické proudy 1. poloviny 20.století. Praha, SPN 1988.